

Research Paper

Developing a Model for the Transition of Iranian Olympic Athletes from Sports Profession to Social Life**N. Karimi¹, M. Goudarzi², E. Alidoust Ghahfaroukhi³**

1. Ph.D. in Sports Management, Alborz Campus, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author)

2. Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

3. Associate Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 2021/07/24

Accepted: 2023/01/01

Abstract

The purpose of this study was to develop a model for the transition of Iranian Olympic athletes from sports profession to social life. The method of this research was qualitative research with grounded theory approach. Data were collected using interviews and document review. After conducting 19 deep and semi-structured interviews with people with enough experience in Iranian Olympic sports, including managers, coaches, prominent athletes and sports scientists, the main categories were extracted after completing the coding process. Purposive and snowball sampling technique was used until theoretical saturation. After completing the findings, the background model was designed based on the systematic model of Strauss and Corbin (1994). Data analysis in three steps: open, axial and selective coding was achieved by using MAXQDA software. In the process of open coding, categories including causal factors, contextual factors, interfering factors, actions and strategies and consequences of the main category of research were extracted; Then, in the axial coding stage, the link between these categories under the headings of causal conditions (organizational capabilities of the country's sports, the athlete, information system, the level of support for the athlete, environment), contextual factors (nature of championship sports, structure of Iranian sports, athlete activity and growth environment), intervening factors (athlete abilities and challenges of championship sport), effective strategies (at both organizational and national levels) and consequences of applying strategies (positive and negative) were determined in the form of coding paradigm; Then, in the selective coding phases, each component of the coding paradigm was described, and the line was depicted, and the theory was created; Finally, the judgment propositions and strategic hypotheses of the research were formulated. As a result, the adoption of strategies and policies by managers and decision-makers that lead

1. Email: hastinahid@yahoo.com

2. Email: mgoodarz@ut.ac.ir

3. Email: e.alidoust@ut.ac.ir

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Public Licen

to new career opportunities after sports, should be a priority for Olympic athletes in the transition from profession sports to social life.

Keywords: Professional Transfer of Athletes, Athlete's Retirement, Life Skills, Grounded Theory.

Extended Abstract

Background and Purpose

Changes in sport can be nonnative (relatively predictable) or abnormal (less predictable) and are important times in the career development of athletes. While retirement from sports is inevitable, retirement time is less predictable (Deborah Agnio, 2021, 2).

Every athlete is witnessing the end of his career in sports and must enter a period of transition to social life. This transfer can be considered as a process through which the athlete retires from his sports and competitive space.

In this study, the transition or transfer of professional athletes means when athletes engage in sports in their lives at a level for which sports become a profession and a job. Mostly, because they have spent their best years of youth in sports and have not learned any other job skills. Hence, the sports organization they want must have a specific program to help athletes attend after the championship and learn a new profession or continue the same sports profession.

Considering the significance of supporting athletes and empowering them for a successful and healthy life, reviewing the current situation of sports organizations and athletes in our country, especially in the Olympic disciplines, on informing and training athletes for social life seems necessary not only for their retirement but also for social life during their careers.

By reviewing the literature, it was observed that there is no comprehensive model of the transition model of Iranian Olympic athletes from sports to social life. Therefore, the purpose of this study was to develop a model for the transition of Iranian Olympic athletes from sports profession to social life.

Materials and Methods

The present study was qualitative research with the grounded theory approach and in a systematic way attributed to Strauss and Corbin (1990).

Data were collected using interviews and document review. After conducting 19 deep and semi-structured interviews with individuals with a rich experience in Iranian Olympic sports, including managers, coaches, prominent athletes and sports scientists and completing the coding process, the main categories were extracted. Purposive and snowball sampling was done until theoretical saturation.

Afterwards, the background model was designed based on the systematic model of Strauss and Corbin (1994). Data analysis in three steps of open, axial and selective coding was achieved by using MAXQDA software. In the process of open coding, categories including causal factors, contextual factors, interfering factors, actions and strategies and consequences of the main category of research were extracted;

Findings

During the coding process, in the first step, 442 initial codes were extracted. However, after repeated revisions and considering the overlap, 169 codes remained, and finally, with the review and consultation of supervisors and consultants, 66 codes were finalized.

Then, in the axial coding stage, the link between these categories under the headings of causal conditions (organizational capabilities of the country's sports, athlete, information system, the level of support for the athlete, environment), contextual factors (nature of championship sports, structure of Iranian sports, athlete activity and growth environment), intervening factors (athlete's abilities and challenges of championship sport), effective strategies (at both organizational and national levels) and consequences of applying strategies (positive and negative) were determined through coding paradigm. Then, in the selective coding phases, each component of the coding paradigm was described, the line was depicted, and the theory was created. Finally, the judgment propositions and strategic hypotheses of the research were formulated. As a result, the adoption of strategies and policies by managers and policy-makers that lead to new career opportunities in sports, should be a priority for Olympic athletes in the transition from profession sports to social life.

Conclusion

The present study's findings showed that in five factors: causal, contextual, intervening, strategy and outcome, existed similar cases with previous research findings.

In general, it is necessary for the responsible sports organizations, athlete's relatives, family and community to pay special attention to this important issue and, while obtaining more up-to-date information, to help and support the athlete. In addition, knowing that the living conditions and education of athletes in the championship period are completely different from individuals in ordinary social life, special support and training methods and programs for these athletes should be developed.

References

1. Deborah Agnew (2021). Athlete Transitions into Retirement: Experiences in Elite Sport and Options for Effective Support, ISBN:9780367432867, Published August 13, 2021 by Routledge, 232 Pages.
2. Strauss, A., and Corbin J. (1990). Basics of qualitative research: Grounded theory pr

تدوین مدل گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

ناهید کریمی^۱، محمود گودرزی^۲، ابراهیم علیدوست قهفرخی^۳

۱. دکتری مدیریت ورزشی، پردیس البرز دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۲. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۲

چکیده

هدف این پژوهش تدوین مدل گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی بود. روش پژوهش از نوع مطالعات کیفی با رویکرد نظریه داده بنیاد بود. گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه و بررسی اسناد صورت گرفت. پس از انجام ۱۹ مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته با افراد با سابقه و دارای تجربه غنی در حیطه ورزش‌های المپیک ایران شامل مدیران، مربیان، ورزشکاران مطرح و متخصصین علوم ورزشی، مقوله‌های اصلی پس از تکمیل فرایند کدگذاری استخراج گردید. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و گلوله برفی تا حد اشباع نظری ادامه یافت. پس از تکمیل یافته‌ها مدل زمینه‌ای براساس مدل سیستماتیک استراس و کوربین (۱۹۹۴) طراحی گردید. نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار تحلیل کیفی مکس کیودا، طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی به دست آمد. به طوری که طی فرآیند کدگذاری باز مقوله‌هایی شامل عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، اقدامات و راهبردها و پیامدهای ناشی از مقوله اصلی تحقیق استخراج گردید؛ سپس در مرحله کدگذاری محوری، پیوند میان این مقوله‌ها ذیل عناوین شرایط علی (قابلیت‌های سازمانی ورزش کشور، خود ورزشکار، سیستم اطلاع‌رسانی، میزان حمایت از ورزشکار، محیط)، عوامل زمینه‌ای (ماهیت ورزش قهرمانی، ساختار ورزش کشور، محیط فعالیت و رشد ورزشکار)، عوامل مداخله‌گر (توانمندی‌های ورزشکار و چالش‌های ورزش قهرمانی)، راهبردهای موثر (در دو سطح سازمانی و ملی) و پیامدهای حاصل از به کارگیری راهبردها (مثبت و منفی) در قالب پارادایم کدگذاری تعیین شد؛ در ادامه و در مرحله کدگذاری انتخابی، یکایک اجزای پارادایم کدگذاری تشریح، سیر داستان ترسیم و نظریه خلق شده؛ در نهایت، گزاره‌های حکمی و فرضیه‌های راهبردی پژوهش تدوین گردید. در نتیجه اتخاذ راهبردها

1. Email: hastinahid@yahoo.com

2. Email: mgoodarz@ut.ac.ir

3. Email: e.alidoust@ut.ac.ir

و سیاست‌هایی از سوی مدیران و تصمیم‌گیران که منجر به فرصت‌های حرفه‌ای جدید بعد از ورزش می‌شود، باید در مسیر گذار حرفه ورزش به زندگی اجتماعی برای ورزشکاران المپیک در اولویت قرار گیرند.

واژگان کلیدی: انتقال/گذار حرفه‌ای ورزشکاران، بازنشستگی ورزشکار، مهارت‌های زندگی، نظریهٔ برخاسته از داده‌ها.

مقدمه

تغییرات در ورزش می‌تواند هنجاری (نسبتاً قابل پیش بینی) یا غیر هنجاری (کمتر قابل پیش بینی) باشد و زمان‌های مهمی در پیشرفت حرفه ورزشکاران می‌باشد. در حالی که بازنشستگی از ورزش اجتناب ناپذیر است، زمان بازنشستگی کمتر قابل پیش بینی است (دبورا آگنیو^۱، ۲۰۲۱، ۲). هر ورزشکاری شاهد پایان کار خود در ورزش است و باید وارد یک دوره گذار به زندگی اجتماعی شود. این انتقال را می‌توان فرآیندی دانست که از طریق آن ورزشکار از محیط ورزشی و رقابتی خود بازنشسته می‌شود. ورزشکاران جمعیت خاصی را تشکیل می‌دهند (ریفستک^۲، گیل و لابان، ۲۰۱۶، ۲۶)، و بازنشستگی ورزشی به خودی خود با سایر انواع بازنشستگی حرفه‌ای متفاوت است. ورزشکاران نقش منحصر به فردی در جامعه دارند و از هویتی منحصر به فرد برخوردار هستند و این خصوصیات زمانی تغییر می‌کنند که پایان کار ورزشکاران در ورزش حرفه‌ای زودتر از آنچه انتظار می‌رود اتفاق بیفتد و یا ورزشکار مجبور به این کار شود. تحقیقات نشان می‌دهد که بازنشستگی از ورزش باید به عنوان یک فرایند تلقی شود نه یک لحظه، زیرا بسیاری از ورزشکاران تا ۲ سال زمان لازم دارند تا با موفقیت از ورزش خارج شوند (دبورا آگنیو، ۲۰۲۱، ۳). کمیسیون ورزشکاران کمیته بین‌المللی المپیک، در اولین مجمع بین‌المللی ورزشکاران خود در سال ۲۰۰۲، تشخیص داد ورزشکاران نخبه برای انتقال از ورزش حرفه‌ای به بازار کار و زندگی اجتماعی با چالش‌های منحصر به فردی روبرو هستند. کمیسیون مذکور حمایت از المپین‌ها را در طول زندگی‌شان مسئولیت کلیدی جنبش المپیک می‌داند. طی بررسی‌های صورت گرفته توسط این کمیسیون، یکی از ستون‌های اصلی این استراتژی، "حمایت از توسعه ورزشکاران" است و هدف اصلی این است که "همه ورزشکاران به ابزار مورد نیاز برای توسعه مشاغل ورزشی و غیرورزشی خود مجهز گردند" (گروه آدیکو^۳، ۲۰۱۹: ۴).

1. Deborah Agnew
2. Reifsteck, Gill & Labban
3. Adecco Group

طی چند دهه گذشته، موضوع خاتمه فعالیت‌های ورزشی (و یا به عبارت دیگر انتقال از ورزش حرفه‌ای به زندگی اجتماعی) به یک موضوع مهم در بین جامعه شناسان ورزشی تبدیل شده است. اگر چه می‌توان در زمینه موضوع انتقال حرفه‌ای، استراتژی‌های خاصی برای سه رکن مهم در زندگی ورزشکار شامل حفظ، انتقال و استخدام مشخص کرد اما انتقال موفق حرفه ورزشکار به کمک سایر افراد مهم اطراف وی نیز به برنامه‌ریزی‌های ورزشی در سطح کوچکتر محلی/ملی نیاز دارد (روبرت^۱، دیوید و امیلی، ۱۹۹۸، ۴۹۵). موریس و چری^۲ (۲۰۰۷) بیان می‌دارند که ورزشکاران نخبه همواره با انتقال سختی از ورزش به زندگی اجتماعی مواجه هستند. اگر یک ورزشکار به خوبی با این مرحله کنار بیاید، ممکن است بهتر بتواند خود را با زندگی پس از ورزش وفق دهد. با این حال، عدم کنار آمدن با این گذار می‌تواند منجر به بحران و پیامدهای منفی برای ورزشکار شود (دبورا آگنیو^۳، ۲۰۲۱، ۲).

ورزشکاران و منافع ایشان بخش لاینفک و تکمیل‌کننده جنبش المپیک می‌باشند. این موضوع در سال ۲۰۱۸ طی بیانیه‌ای که مجموعه مشترکی از حقوق و مسئولیت‌های آرمانی برای ورزشکاران در قالب جنبش المپیک و قلمرو قدرت و اختیارات اعضاء آن می‌باشد تشریح گردیده است (ورزشکار ۴۳۶۵، ۲۰۱۸). بیانیه مذکور برگرفته از بیانیه جهانی حقوق بشر و سایر استانداردها، اصول و معاهدات بین‌المللی به رسمیت شناخته شده حقوق بشر بوده و هدف از آن هدایت اقدامات جنبش المپیک با تاکید بر ورزشکاران می‌باشد. کلیه اعضاء جنبش المپیک، به ویژه کمیته بین‌المللی المپیک، فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی و کمیته‌های ملی المپیک تمام تلاش خود را در جهت ترویج، تکریم این حقوق و مسئولیت‌ها و توسعه مکانیسم‌هایی برای راهکارهای موثر مرتبط با این حقوق و مسئولیت‌ها ترغیب، و ورزشکاران نیز به استفاده از این مکانیسم‌ها تشویق می‌شوند. کمیته بین‌المللی المپیک در فوریه سال ۲۰۰۸، در کنگره استقلال جنبش ورزش و المپیک، "اصول اساسی جهانی حاکمیت خوب در جنبش ورزش و المپیک" را مطرح و از همه اعضاء جنبش المپیک خواست این اصول را به عنوان حداقل استاندارد خود، اتخاذ و اعمال نمایند. این اصول شامل هفت بخش بوده که بخش شش آن با عنوان "مشارکت و مراقبت از ورزشکاران" مشمول هفت توصیه خاص ورزشکاران از جمله ترویج و تقویت برنامه‌های آموزشی و توسعه برنامه‌های "ورزش و مطالعه"، ارتقاء برنامه‌های

1- Robert, David & Emily

2- Morris and Chery

3- Deborah Agnew

4- Athlete365

مدیریت شغل ورزشکاران، تشویق ورزشکاران حرفه‌ای برای پرورش فرصت‌های حرفه‌ای جدید بعد از ورزش است (کمیته بین‌المللی المپیک^۱، ۲۰۱۸، ۵۸).

بازنشستگی از ورزش به عنوان نقشی در نظر گرفته شده است که از طریق آن ورزشکاران از برخی فعالیت‌ها و روابط دور می‌شوند و دیگران را جستجو می‌کنند (کواکلی^۲، ۱۹۸۳، ۲). گردن و لاویل^۳ (۲۰۱۲) معتقدند انتقال شغلی ورزشکاران به عنوان یک حوزه تحقیقاتی مورد توجه دانشمندان ورزش قرار گرفته است و همچنین ذهن بسیاری از مدیران ورزشی، مربیان، ورزشکاران و کسانی که از نزدیک با ورزشکاران (به عنوان مثال خانواده) در ارتباط هستند و از خصوصیات پیچیده شخصی و روانشناختی اجتماعی آن‌ها آگاهی دارند را درگیر نموده است. مکنایت^۴، برنز، گان، چورنی، اور و باردیک (۲۰۰۹) طی تحقیقی تحت عنوان "زندگی پس از ورزش: انتقال حرفه ورزشکار، مهارت‌های قابل انتقال" تاکید می‌نماید توجه به انتقال حرفه ورزشکاران مهم است، تغییری که نیاز به فرآیند مطالعه، بررسی و اجرا دارد و غالباً نادیده گرفته می‌شود. در حالیکه انتقال از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی برای همه ورزشکاران اجتناب ناپذیر است.

ناتالیا^۵، دوروسی، تراسی و جین (۲۰۰۹) تحقیقی تحت عنوان موقعیت سازمان بین‌المللی روانشناسی ورزشی^۶: توسعه شغلی و انتقال شغلی ورزشکاران انجام دادند. در این تحقیق بر نقش عوامل زمینه‌ای در توسعه شغلی، تمرین و تحقیق برای انتقال شغلی تأکید نموده است. در نهایت براساس بررسی‌های صورت گرفته، شش بیانیه و توصیه‌های مرتبط برای ورزشکاران و سایر افراد مهم مرتبط به آن‌ها و همچنین برای محققان و مشاوران ارائه گردید. از جمله تحقیقاتی که در زمینه انتقال حرفه ورزشکاران از منظر منابع انسانی انجام شده است، می‌توان به تحقیق نانسی^۷ (۱۹۸۱) از دانشگاه مرلند که مجدد در سال ۲۰۱۱ بازنگری و منتشر گردید اشاره نمود؛ مدل مذکور در سال‌های بعد توسط محققانی مانند ساپتو^۸ (۲۰۱۲) در زمینه گذار انتقال حرفه ورزشکاران مورد استفاده قرار گرفت، اشاره نمود. در این تحقیق مدلی برای تجزیه و تحلیل منابع انسانی در انتقال حرفه طراحی شده است. الگوی شکل گرفته در تحقیق، سازگاری با انتقال را به عنوان یک فرآیند پویا در مراحل مختلف خاص توصیف

1. International Olympic Committee
2. Coakley
3. Gordon & Lavallee
4. McKnight, Bernes Gunn, Chorney, Chorney, Orr, & Bardick
5. Natalia, Dorothee, Traci, and Jean
6. International Sport Psychology Organization- ISSP
7. Nancy
8. Suptu

می‌کند. معمولاً این حرکت را می‌توان از فراگیر شدن تا مرزبندی توصیف کرد. موسوی (۲۰۱۴) عوامل موثر بر پایان دوره قهرمانی ورزشکاران حرفه‌ای (ورزشکاران مرد و زن فعال و بازنشسته در سطوح مختلف قهرمانی باشگاهی تا المپیک از بین رشته‌های مختلف در استان مازندران) بررسی نموده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مطالعه نشان می‌دهد که ورزشکاران کناره‌گیری کرده استان مازندران به طور عمده به دلیل صدمات ورزشی، باندبازی و بی‌عدالتی در رقابت‌های انتخابی، مشکلات مالی یا عدم وجود حمایت‌های مالی مستمر، عدم تضمین آینده شغلی و ضعف هیئت‌های ورزشی، فدراسیون‌ها و کمیته ملی المپیک، به ورزش قهرمانی خود خاتمه داده‌اند. از سوی دیگر برخلاف یافته‌های مطالعات و تحقیقات قبلی، مساله مشکلات و درگیری با مربیان در بین عوامل موثر بر ترک ورزش حرفه‌ای ورزشکاران استان مازندران شناسایی نشده است که می‌توان به عنوان یک نقطه قوت مهم برشمرده شود و احتمالاً ممکن است ریشه در دیدگاه‌های فرهنگی و مذهبی کشور ما داشته باشد که احترام به معلم و مربی را به عنوان یک تکلیف و وظیفه بر هر فراگیری واجب می‌داند و بر آن تاکید می‌نماید. شینک، استامبلووا، تریپانییر و اوگن^۱ (۲۰۱۵) از تجربیات کاربردی کار با تیم بوکس المپیک کانادا برای شناسایی چالش‌های اصلی ورزشکاران و نیازهای حمایتی آنها در شش "منا-انتقال" در چرخه المپیک استفاده کردند. یاه^۲، لورانس و تئودور (۲۰۲۰) بیان نمودند که هر ورزشکار حرفه‌ای سرانجام شاهد پایان دوران ورزش حرفه‌ای خود خواهد بود و اکثر ورزشکاران بازنشسته با قبول شیوه زندگی غیرورزشکارانه خود تغییراتی در وضعیت خودشناسی و رفتارهای روزمره خود را تجربه خواهند کرد، و در این پژوهش به بررسی سبک زندگی و خودشناسی ورزشکاران بازنشسته پس از دوران بازنشستگی از ورزش پرداختند و به شناسایی اختلافات بین ورزشکاران و ورزشکاران بازنشسته در زمینه هویت ورزشی، فعالیت بدنی و عادات تغذیه‌ای اقدام نمودند و نتیجه‌گیری کردند که بازنشستگی ورزشی ممکن است بر کیفیت عادات تغذیه‌ای ورزشکاران بازنشسته که به زیر سطح ورزشکاران در این شاخص کاهش یافته و همچنین بر میزان زمان تمرینات بدنی در اوقات فراغت تأثیر بگذارد. وضعیت ورزشی تضمین کننده فعالیت بدنی در طول دوره بازنشستگی ورزشی نیست. آمارها نشان می‌دهد که اکثریت قریب به اتفاق ورزشکاران لیگ ورزش دانشگاهی به طور حرفه‌ای به ورزش خود ادامه نمی‌دهند (لیگ ورزش دانشگاهی^۳، ۲۰۱۹). در این خصوص بارزا-رنر^۴، شفرد و باسویچ (۲۰۲۰)

1. Schinke, Stambulova, Trepanier, & Oghene
2. Yao, Laurencelle, Trudeau
3. NCAA
4. Barcza-Renner, Shipherd, and Basevitch

به بررسی کیفی دوران بازنشستگی ورزشی در ورزشکاران لیگ ورزش دانشگاهی پرداختند. یافته‌ها حاکی از آن است که ورزشکاران اسبق دانشگاهی تجربه‌های مختلف بازنشستگی از منفی تا مثبت را داشته‌اند. همه ورزشکاران دانشگاهی که انتقال بازنشستگی موفق را گزارش نموده بودند، داشتن حداقل یک گروه پشتیبانی را توصیف کرده بودند، و اظهار داشتند که اهداف ورزشی خود را به سرانجام رسانده‌اند. یافته‌های این مطالعه تنوع در تجربه بازنشستگی ورزشکاران دانشگاهی را نشان می‌دهد. ناتالیا^۱، تاتیانا و کریستوفر (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان پیشرفت شغلی و تغییرات ورزشکاران: بازنگری در جایگاه انجمن بین المللی روانشناسی ورزشی، تحولات مهم جدید و چالش‌های آتی در گفتار حرفه‌ای ورزشکاران را مطرح نمودند. استامبولو و ساموئل^۲ (۲۰۲۱) پنج مرحله در چرخه المپیک ورزشکاران را بر اساس تجربیات کاربردی کار با ورزشکاران روسی در ورزش‌های هماهنگ پیچیده شناسایی کردند که شامل مراحل آمادگی اولیه، انتخاب برای تیم المپیک، فصل المپیک، بازی‌ها و دوران پس از بازی‌ها می‌باشد و مسائل روانشناختی معمولی را که ورزشکاران در هر مرحله تجربه کرده‌اند شرح داده است. هدف از مطالعه متیو، اینگل، تورگروسا، مارکوویس، استامبولو و ویلانوا^۳ (۲۰۲۱) بررسی خواسته‌ها، موانع و منابع اصلی ادراک شده توسط ورزشکاران نخبه در مراحل مختلف گذار شغلی دوگانه به مدرک دانشگاهی در رشته فعالیت بدنی و علوم ورزشی و دنبال کردن مسیرهای گذار بود. نتایج نشان داد که ارتباط تنگاتنگی بین ورزش و محتوای مدرک تحصیلی توسط ورزشکاران نخبه به عنوان منبع اصلی آنها درک شده است. با این حال، این پیوند همچنین به عنوان یک مانع بزرگ تلقی می‌شد زیرا موضوعات عملی اجباری مستلزم خطر آسیب دیدگی یا تمرین بیش از حد بود که می‌تواند بر پیشرفت ورزشی و تحصیلی تأثیر بگذارد، و اهمیت آنها برای ورزش یا مطالعات در لحظات مختلف دوره گذار متفاوت است، پدیده‌ای که آن را "مسیرهای انتقال سیال" نامیدند.

با توجه به تحقیقات یافت شده در زمینه موضوع تحقیق حاضر، اگرچه ورزشکاران اساس و هسته مرکزی رویدادهای بزرگ ورزشی مانند المپیک و نیز جنبش المپیک می‌باشند، اما غالباً به دلیل تمرکز بیشتر روی تمرین، مسابقات، اردوها، کسب نتایج، و غیره توجه کمتری به خود ورزشکار، مسائل اجتماعی و گذار آنها از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی شده است. لذا در سال‌های اخیر سازمان‌های بین‌المللی متولی، جامعه شناسان، و سایر محققان با توجه بیشتر و خاصی به آن‌ها به عنوان منابع انسانی اصلی و نیازهای ضروری غیرورزشی آن‌ها پرداخته‌اند. علت اصلی آن پی بردن به چالش مشترک

1. Natalia, Tatiana & Kristoffer
2. Stambulova, & Samuel
3. Mateu, Inglés, Torregrossa, Marques, Stambulova, & Vilanova

اکثر ورزشکاران حرفه‌ای و سطح قهرمانی در تطابق دوران ورزشی با آموزش، کسب مهارت‌های زندگی اجتماعی و در نهایت حضور موفق در جامعه به خصوص پس از کناره‌گیری از ورزش می‌باشد. اهمیت بررسی و کمک به حضور موفق ورزشکاران در زندگی اجتماعی هم‌زمان و پس از دوره قهرمانی و نیز چالش‌های دوگانه بودن حرفه آن‌ها در سال‌های اخیر مورد توجه محققان مختلف سراسر دنیا قرار گرفته است. اگرچه ماحصل این تحقیقات نتایج و مدل‌های قابل توجه و اثرگذاری است، اما در غالب آن‌ها تاکید شده است، با توجه به تفاوت‌های شرایط زندگی، فرهنگ، قوانین، خانواده، سازمان‌های ورزشی در حین و پس از دوران ورزش قهرمانی در سطوح ملی و بومی، بررسی و ارائه مدل گذار حرفه‌ای ورزشکاران می‌تواند در کشورهای مختلف متفاوت باشد. از سوی دیگر کمیته بین‌المللی المپیک به عنوان صاحب اصلی جنبش المپیک و بازی‌های المپیک در سال‌های اخیر تلاش نموده است از هر فرصتی برای بررسی و تحقیق روی ورزشکاران کشورهای مختلف استفاده نموده و ضمن یافتن چالش‌های مشترک آن‌ها در این زمینه، از خود آن‌ها برای مرتفع نمودن مسائل مطرح در حین و پس از دوران قهرمانی بهره بگیرد. لذا اقدامات ارزنده‌ای از جمله تصویب منشور حقوقی و اخلاقی ورزشکار، به روز نمودن کتاب‌های مرجع خود با تاکید بر ورزشکاران مانند کد اخلاق، کد پزشکی، مدیریت سازمان‌های ورزشی، همچنین طراحی و اجرای کارگاه‌های مختلف آموزشی مانند کارگاه انتقال شغلی، طراحی و به‌کارگیری درگاه الکترونیکی آموزشی ویژه ورزشکاران، برگزاری همایش‌ها، نشست‌ها و گردهمایی‌های خاص و ویژه ورزشکاران، برقراری ارتباط مستقیم و مستمر با ورزشکاران، و غیره انجام داده است.

دبورا آگنیو (۲۰۲۱) بیان می‌نماید دوره‌های گذار از ورزش و به ویژه بازنشستگی از ورزش به عنوان دوره‌های پرخطر برای ورزشکاران از نظر ناراحتی روانشناختی شناخته شده است. با این حال، شرایط بازنشستگی ورزشکار یک عامل مهم در گذار به زندگی پس از ورزش است. به عنوان مثال، کناره‌گیری داوطلبانه از ورزش منجر به یک انتقال روان تر نسبت به مجبور شدن به بازنشستگی از طریق آسیب دیدگی و یا عدم انتخاب ورزشکار می‌شود. با توجه به نو بودن موضوع تحقیق، مطالعات و پژوهش‌های کمتری در داخل وجود دارد. تحقیقات داخلی یافت شده بیشتر به بررسی و تطابق مدل‌های موجود ماحصل تحقیقات قبلی در ورزش کشور پرداخته یا محور بررسی خود را بازنشستگی و کسب شغل قرار داده‌اند. با توجه به سابقه کار و تجربه محقق، بررسی اسناد و مدارک موجود، اقدامات در زمینه موضوع تحقیق در سازمان‌های المپیک کشور به خصوص کمیته ملی المپیک در مقایسه با آنچه در سازمان‌ها و ورزشکاران المپیک مطرح می‌باشد، قابل ملاحظه نیست و به دلیل

توصیه‌ها، تاکیدها و مطالبات کمیته بین‌المللی المپیک در چند سال اخیر اقدامات موردی صورت گرفته است. تحقیق حاضر با توجه به وضعیت فعلی ورزشکاران المپیک کشورمان در این زمینه صورت می‌گیرد و قطعاً نتایج آن در اختیار سازمان‌های ذینفع، ورزشکاران و حتی کمیته بین‌المللی المپیک قرار خواهد گرفت. نتایج این تحقیق برای پژوهشگران و محققان در زمینه‌های روانشناسی و مربیگری ورزشی و همچنین خود ورزشکاران، کلیدی می‌باشد. در این تحقیق منظور از گذار یا انتقال حرفه ای ورزشکاران به معنای دورانی است که ورزشکاران در زندگی خود در سطحی به ورزش می‌پردازند که ورزش برایشان تبدیل به حرفه و شغل می‌شود و اساساً به این دلیل که بهترین سال‌های جوانی خود را صرف حرفه ورزش نموده مهارت‌های شغلی دیگری را نیاموخته‌اند، لذا سازمان ورزشی مورد نظرشان می‌بایست برنامه مشخصی برای حضور بعد از دوران قهرمانی و آموختن حرفه جدید و یا ادامه همان حرفه ورزشی اما به شکلی متفاوت برای ادامه زندگی اجتماعی ورزشکار داشته باشند. با توجه به رویکرد وسیع حمایت از ورزشکاران و اهمیت توانمندسازی آن‌ها برای زندگی موفق و سالم، بررسی و مطالعه وضع موجود سازمان‌های ورزشی و ورزشکاران کشورمان به خصوص در رشته‌های المپیک در زمینه آگاهی و آموزش روند انتقال ورزشکار از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی نه تنها برای دوران بازنشستگی آن‌ها بلکه برای زندگی اجتماعی در حین دوره حرفه‌ای آن‌ها و نیز ارائه یک مدل مفهومی برای کمک و هدایت این مسیر در ورزش کشورمان بسیار ضروری می‌باشد. با توجه به اینکه با مراجعه به ادبیات این حوزه مشاهده شد که الگوی جامعی از مدل گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی وجود ندارد، از این‌جا بود که سؤال‌های اصلی پژوهش در ذهن پژوهشگر شکل گرفت که چه عواملی در این فرایند انتقال دارای تأثیر می‌باشند؟ و راهکارهای مناسب برای ایجاد گذار مطلوب ورزشکاران المپیک به زندگی اجتماعی کدامند؟ تلاش تحقیق حاضر در استفاده از نظرات قشر دانشگاهی و اجرایی، و ورزشکاران فعال و بازنشسته موضوعی است که بر غنای آن افزوده است چرا که ورزشکاران و افراد اجرایی از نزدیک درگیر موضوع بوده و به خوبی با نقص‌ها و کاستی‌ها آشنایی دارند و متخصصین دانشگاهی نیز می‌توانند از بُعد نظری به اعتبار پژوهش کمک نمایند.

روش پژوهش

رویکرد تحقیق حاضر از نوع کیفی بود، که با روش گراندد تئوری^۱ و به شیوه سیستماتیک که به استراوس و کوربین^۲ (۱۹۹۰) نسبت داده شده انجام گرفت. پژوهش کیفی فرآیند پیچیده‌ای است که انجام آن مستلزم صرف وقت نسبتاً طولانی بوده و داده‌ها به روش استنباط استقرایی تحلیل می‌شوند (دانایی فر، الوانی و آذر، ۱۳۸۳). تکوین نظریه در این روش، بر فرضیه استوار نیست، بلکه نظریه از دل داده‌ها استخراج می‌شود (استراس و کوربین، ۱۹۹۰). جامعه این پژوهش در برگیرنده افرادی بود که در حیطه ورزش‌های المپیک، سابقه و تجربه غنی داشتند و در این تحقیق مدیران سازمان‌های المپیک، روسای فدراسیون‌های المپیک، مربیان، ورزشکاران المپیک فعال و بازنشسته و متخصصین فعال از جمله اساتید علوم ورزشی مرتبط، مشارکت داشتند. این افراد به روش نمونه‌گیری زنجیره‌ای^۳ یا گلوله برفی^۴ انتخاب شدند و جمع‌آوری اطلاعات تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت. در این مطالعه با ۱۹ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه پانزدهم به بعد، داده‌ها به اشباع نظری رسیده بود و محقق برای اطمینان خاطر با چند نفر دیگر که توسط مصاحبه شونده‌گان پیشنهاد می‌شدند مصاحبه‌ها انجام شد.

مصاحبه باز، مطالعات کتابخانه‌ای و تحلیل مبانی نظری موجود در این اسناد، شواهد و منابع مکتوب موجود در سازمان ملی مربوط در کشور و سازمان‌های بین‌المللی مربوط از اقدامات لازم برای گردآوری اطلاعات این تحقیق بود. روش مصاحبه‌ها با سوالات برگرفته از روش‌های تحقیق ادبیات پیشینه و مدل‌های پیشین و دستورالعمل مرتبط از کمیته بین‌المللی المپیک و البته تجارب مشارکت‌کننده‌ها آغاز و در ادامه به مصاحبه‌های عمیق ختم گردید. تلاش شد با توجه به نقش افراد مصاحبه شونده و نحوه هدایت پاسخ‌های آن‌ها، طول زمانی مصاحبه‌ها مدیریت گردد. در این مطالعه با توجه به الگوی گراندد تئوری جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته استفاده شد. پژوهشگر با طرح سؤالات کلی مصاحبه را آغاز نموده و سپس بر اساس مطالب و تجربیات بیان شده آن را هدایت و ادامه نمود و در صورت لزوم سؤالات اکتشافی جهت باز نمودن بحث در دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. پس از تکمیل یافته‌ها مدل زمینه‌ای بر اساس مدل سیستماتیک استراس و کوربین

1. Grounded Theory
2. Strauss And Corbin
3. Chain Referral
4. Snowball

(۱۹۹۴) طراحی گردید. نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار تحلیل کیفی مکس کیودا (MAXQDA)، طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی به دست آمد.

در مرحله کدگذاری باز، داده‌های مربوط به موضوع مطالعه، با بررسی دقیق، نام‌گذاری و مقوله‌بندی شدند. این مرحله از روش نظریه داده بنیاد بلافاصله بعد از اولین مصاحبه انجام می‌شود. به عبارت دیگر محقق پس از هر مصاحبه شروع به پیدا کردن مفاهیم و انتخاب برجسته‌های مناسب برای آن‌ها و ترکیب مفاهیم مرتبط می‌کند. در مرحله دوم (کدگذاری محوری)، مقولات به دست آمده از طریق کدگذاری باز در نظامی منطقی قرار گرفتند و ارتباط آن‌ها باهم مشخص شد؛ به عبارتی، داده‌های تجزیه شده به مفاهیم و مقوله‌ها در کدگذاری محوری به شیوه جدیدی به یکدیگر مرتبط شدند. این کار با به کار بردن یک مدل پارادایمی شامل شرایط علی، پدیده، زمینه، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها انجام شد. مرحله سوم (کدگذاری انتخابی) هم پس از انجام کدگذاری باز و محوری و مشخص شدن مدل پارادایمی انجام شد. در این مرحله، روند انتخاب مقوله اصلی به‌طور منظم و سیستماتیک آن با سایر مقوله‌ها، اعتبار بخشیدن به روابط، و پر کردن جاهای خالی با مقولاتی که نیاز به اصلاح و گسترش دارند. این روند شامل چند گام می‌باشد: اولین قدم متضمن توضیح خط اصلی داستان است. گام دوم، ربط دادن مقولات تکمیلی بر حول مقوله اصلی با استفاده از یک پارادایم (که در کدگذاری محوری توصیف شده است) است. گام سوم، مرتبط ساختن مقولات به یکدیگر در سطح بعدی است. گام چهارم، به تأیید رساندن آن روابط در قبال داده‌ها است. آخرین قدم، تکمیل مقولاتی است که اصلاح و یا نیاز به بسط و گسترش دارند (دانایی فر و همکاران، ۱۳۸۹).

نتایج

ویژگی‌های جمعیت شناختی افراد حاضر در تحقیق در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

Table (1): Demographic Characteristics of the Interviewees

ردیف	سمت / موقعیت Position	سابقه حضور در ورزش History of attending sports	جنسیت Gender	مدرک تحصیلی degree of education
P1	ورزشکار المپیک و مشغول در سازمان های المپیک	۱۷ سال	مرد	کارشناسی ارشد
P2	ورزشکار المپیک و مشغول در سازمان های المپیک	۲۰ سال	مرد	دکتری
P3	ورزشکار المپیک و مشغول در سازمان های المپیک	۲۰ سال	زن	کارشناسی
P4	ورزشکار المپیک و مشغول در سازمان های المپیک	۲۶ سال	مرد	کارشناسی
P5	ورزشکار المپیک و مشغول در سازمان های المپیک	۲۰ سال	مرد	کارشناسی
P6	دبیر کل فدراسیون المپیک	۱۹ سال	مرد	دکتری
P7	رئیس فدراسیون المپیک	۱۰ سال	زن	دکتری
P8	مربی رشته المپیک و مدیر ورزشی	۱۰ سال	مرد	کارشناسی ارشد
P9	ورزشکار بازنشسته المپیک، مدیر ورزشی	۲۸ سال	مرد	کارشناسی
P10	ورزشکار بازنشسته، رئیس فدراسیون المپیک، استاد دانشگاه	۲۰ سال	مرد	دکتری
P11	مدیر ارشد سازمان های المپیک، استاد دانشگاه	۳۰ سال	مرد	دکتری
P12	مدیر ارشد سازمان های المپیک	۴۰ سال	مرد	دکتری
P13	مدیر ارشد سازمان های المپیک، مدیر باشگاه	۲۵ سال	مرد	کارشناسی ارشد
P14	مدیر ارشد سازمان های المپیک	۳۰ سال	مرد	کارشناسی
P15	مدیر ارشد سازمان های المپیک، استاد دانشگاه	۲۸ سال	مرد	دکتری
P16	مدیر ارشد سازمان های المپیک	۳۵ سال	زن	دکتری
P17	مدیر ورزشی، روانشناس ورزشی	۲۵ سال	مرد	دکتری
P18	مدیر بخش ورزشکاران کمیته بین المللی المپیک	۲۷ سال	مرد	کارشناسی ارشد
P19	مدرس و کارشناس بخش ورزشکاران کمیته بین المللی المپیک	۱۱ سال	زن	کارشناسی

طی فرآیند کدگذاری، در گام نخست ۴۴۲ کد اولیه استخراج گردید که پس از بارها بازنگری و در نظر گرفتن هم‌پوشانی، به ۱۶۹ کد و در نهایت با بررسی و مشورت اساتید راهنما و مشاور ۶۶ کد نهایی گردید.

مؤلفه‌های پارادایم کدگذاری محوری

در این فرایند مقوله‌ها به زیر مقوله‌ها و پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد در دستور کار قرار می‌گیرد. این کدگذاری، به این دلیل محوری نامیده شده است که کدگذاری حول یک مقوله تحقیق می‌یابد. در این مرحله، محقق، یک مقوله مرحله کدگذاری باز را انتخاب کرده و آن را در مرکز فرآیندی که در حال بررسی آن است قرار می‌دهد و سپس، دیگر مقوله‌ها را به آن ربط می‌دهد. **شرایط علی:** بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، ۵ مقوله (قابلیت‌های سازمانی ورزش کشور، خود ورزشکار، سیستم اطلاع‌رسانی، ضرورت توجه و حمایت از ورزشکار، محیط)، به‌عنوان شرایط علی گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی شناسایی گردید (جدول شماره ۲).

جدول ۲- کدگذاری محوری شرایط علی
Table (2): Axial Coding of Causal Conditions

کدگذاری محوری Axial coding	کدهای باز Open codes	نشانهگر Indicator
قابلیت‌های سازمانی ورزش کشور Organizational capabilities of the country's sports	نبود تضمین برای طی شدن طبیعی دوران قهرمانی، دغدغه بیمه و حقوق ثابت، تاثیر نوع رشته ورزشی، نقش موثر مربی، آخرین نتیجه کسب شده توسط ورزشکار، میزان حمایت و کنترل کمیته المپیک، احساس خلا بلافاصله پس از اتمام دوره قهرمانی	P1, P4, P6, P10, P11, P16, P17, P18
خود ورزشکار The athlete	درگیر غرور قهرمانی، توقعات بالای قهرمانان ورزشی، میزان توجه و تلاش خود ورزشکار، میزان دانش و آگاهی ورزشکار، سطح انتظارات ورزش، شخصیت خود ورزشکار	P2, P4, P5, P8, P11, P13, P16, P18
سیستم اطلاع‌رسانی Information system	میزان اطلاع‌رسانی از سوی سازمان‌های ورزشی، میزان اطلاعات ورزشکار از حقوق و مسئولیت‌های خود	P1, P2, P5, P7, P10, P12, P16, P18, P19
میزان حمایت از ورزشکار the level of support for the athlete	آسیب‌های ورزشی، شرایط سنی کسب آموزش‌های لازم، تفاوت روند زندگی اجتماعی در دوره قهرمانی، تفاوت بسیار زندگی قهرمانی با پس از این دوره	P1, P3, P5, P8, P9, P11, P12, P16, P19
محیط Environment	توقعات اجتماع، میزان حمایت و همراهی اطرافیان، رسانه‌ها، سطح دانش و اطلاعات خانواده	P2, P3, P5, P7, P10, P12, P16, P18

شرایط زمینه‌ای: بر اساس نتایج حاصل از مصاحبه در این پژوهش سه دسته از شرایط زمینه‌ای بر فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارند که عبارت‌اند از ماهیت ورزش قهرمانی، ساختار ورزش کشور، محیط فعالیت و رشد ورزشکار (جدول شماره ۳).

جدول ۳- کدگذاری محوری شرایط زمینه‌ای

Table (3): Axial Coding of Contextual Conditions

کدگذاری محوری Axial coding	کدهای باز Open codes	نشانه‌گر Indicator
ماهیت ورزش قهرمانی The nature of championship sports	شرایط خاص دوران قهرمانی و محدودیت زمان، اولویت کسب نتیجه و مقام، تفاوت بین ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، چالش بین ورزش، کار و تحصیل در دنیا، تفاوت مدل‌های حمایتی در کشورهای مختلف، نگاه به ورزش قهرمانی به عنوان منبع درآمد	P1, P3, P6, P7, P10, P12, P15, P16, P18, P19
ساختار و مدیریت در ورزش کشور Structure and management in the country's sports	تعدد سازمان‌های متولی ورزش قهرمانی، نقش سازمان‌های ورزشی متولی، کمیته ملی المپیک بالاترین مرجع بین‌المللی در داخل، کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی و بین‌المللی المپیک، نبود سیستم ملی استعدادیابی، نبود سیستم باشگاه داری، انتخاب رشته تحت تاثیر محیط، نبود ساختار نظامند ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، منفصل بودن نظام آموزش و پرورش از ورزش قهرمانی کشور؛ نقش مستقیم فدراسیون‌های ملی، نقش حاکمیتی وزارت ورزش و جوانان، نبود الگو ملی حمایتی و نظامند، ساختار دولتی ورزش کشور	P1, P2, P4, P8, P10, P11, P13, P14, P15, P17, P19
محیط فعالیت و رشد ورزشکار Athlete activity and growth environment	بستر خانواده، چالش کسب و کار در جامعه	P2, P3, P5, P8, P10, P12, P15, P16, P18, P19

شرایط مداخله‌گر: بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، ۲ مقوله (تسهیل‌کننده‌ها در دو بخش موقعیت قهرمانان ورزشی و فرصت‌های موجود، و محدودیت‌ها در دو بخش توانمندی‌های ورزشکار و چالش‌های ورزش قهرمانی)، به‌عنوان شرایط مداخله‌گر بر فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی شناسایی گردید (جدول شماره ۴).

جدول ۴- کدگذاری محوری شرایط مداخله‌گر

Table (4): Axial Coding of Intervention Conditions

کدگذاری محوری Axial coding	کدهای باز Open codes	نشانه‌گر Indicator
محدودیت‌ها Limitations	<p>ساختار فعلی صندوق حمایت از ورزشکاران، عملکرد حاکمیتی فعلی، وزارت ورزش و جوانان، نتیجه‌گرایی مطلق، نداشتن ارتباط مستقیم کمیته المپیک با ورزشکار، وابستگی مالی فدراسیون‌های ورزشی، ضعف اطلاعات بین-المللی مدیران و ورزشکاران، ضعف در استفاده از فناوری اطلاعات، مدیریت روزمرگی فدراسیون-ها، نبود برنامه جامع در ورزش قهرمانی در کشور، تحریم‌های دریافت حمایت‌های مالی، ضعف در اطلاع‌رسانی و آگاهی‌های به روز و مرتبط تأهل در دوران قهرمانی، نداشتن اطلاعات و شناخت کافی از کمیسیون ورزشکاران، الگو قرار دادن ورزشکار در جامعه، ضعف در خودشناسی و اعتمادبه‌نفس، ضعف در مهارت‌های اجتماعی و اداری، ضعف زبان انگلیسی، تفاوت انرژی و آدرنالین بسیار بالا دوران قهرمانی</p>	<p>P1, P3, P4, P6, P9, P11, P12, P15, P16, P18, P19</p> <p>P1, P2, P4, P6, P8, P10, P11, P12, P15, P17, P19</p>
تسهیل‌کننده‌ها Facilitators	<p>جایگاه اجتماعی ورزشکار، ارتباط مستقیم سازمان‌های بین‌المللی با ورزشکاران حمایت کمیته بین‌المللی المپیک، شبکه‌های اجتماعی، ظرفیت موجود قوانین بیمه و تامین اجتماعی کشور، برنامه‌های المپیک جوانان، کمک و حمایت اطرافیان، مدیران ورزشی باتجربه و دلسوز، نقش کمیسیون ورزشکاران، فرصت کافی در اردوهای ورزشکاران، کارگاه‌های انتقال شغلی کمیته بین‌المللی المپیک، دوره‌های بین-المللی ویژه ورزشکاران</p>	<p>P3, P4, P6, P7, P9, P10, P11, P13, P14, P16, P18</p> <p>P1, P4, P5, P8, P10, P11, P12, P14, P18</p>
موقعیت قهرمانان ورزشی		

اقدامات و راهبردهای فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

مشارکت‌کنندگان پژوهش در پاسخ به اینکه چه اقدامات و راهبردهایی برای گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی موردنیاز است طی مصاحبه، هر کدام به مواردی اشاره کردند که این اقدامات و راهبردها در دو سطح راهبردهای سازمانی (تدوین نظام آموزشی ویژه قهرمانان ورزشی، بهره برداری حداکثری از ظرفیت‌های بین‌المللی) و ملی تقسیم‌بندی شد.

جدول ۶- کدگذاری محوری اقدامات و راهبردهای گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

Table (5): Axial Coding of Actions and Strategies for the Transition of Iranian Olympic Athletes from Sports to Social Life

کدگذاری محوری Axial coding	کدهای باز Open codes	نشانهگر Indicator
راهبردهای سازمانی Organizational strategies	طراحی وب سایت آموزش و اطلاع‌رسانی ملی مشابه نسخه بین‌المللی، آموزش‌های ارزشی مانند اخلاق و احترام، آموزش‌های مهارت‌های شغلی حین دوره قهرمانی، حضور بیشتر ورزشکاران در دوره‌های ملی و بین‌المللی مربیگری، تقویت مهارت‌های اداری و نگارشی، قرار دادن ورزشکاران در معرض دید جدیدترین اطلاعات و دانش روز، آموزش سبک زندگی، آموزش‌های خودشناسی و رول‌شناسی، ترجمه مستمر منابع آموزشی روز برای ورزشکاران، تقویت مهارت‌های فیلوری اطلاعات و شبکه‌های اجتماعی، آموزش و آگاهی دادن به خانواده‌ها، شرکت اعضای کمیسیون ورزشکاران در کارگاه‌های آموزشی، تقویت زبان انگلیسی ورزشکاران، آموزش پزشکی و سلامتی، آماده نمودن ورزشکار برای ارتباط مستقیم با سازمان‌های بین‌المللی استفاده از تجربیات موفق کشورهای دیگر، استفاده از فرصت‌های بورسیه‌های شغلی بین‌المللی، استفاده از فرصت تربیت مدرس کمیته بین‌المللی ویژه ورزشکاران، ارتباطات مستقیم و بیشتر با کمیته ملی المپیک، تمرکز روی المپیک جوانان، آشنایی کامل با بخش ورزشکاران کمیته بین‌المللی المپیک، اعزام ورزشکاران به نشست‌های بین‌المللی مرتبط، استفاده حداکثری از فرصت بورسیه‌های ورزشکاران، ارائه راهکارها و توصیه‌های کمیته بین‌المللی المپیک	P1, P2, P4, P6, P8, P11, P12, P13, P15, P16, P17, P18, P19
راهبردهای ملی National strategies	استفاده از سازمان‌های متخصص منابع انسانی داخلی و خارجی، اتصال آموزش و پرورش به ورزش قهرمانی، کمک و حمایت ورزشکاران در دوران قهرمانی، استفاده بهینه از شبکه‌های مجازی، تقویت کمیسیون ورزشکاران، تعیین حقوق برای ورزشکاران شرکت‌کننده هر دوره‌های آموزشی مرتبط، همسو شدن سازمان‌های متولی، تمرکز روی ورزشکاران جوان، تدوین برنامه‌های راهبردی، استقرار نظام ارزیابی میزان حمایت سازمان‌های ورزشی از ورزشکار، پیش‌بینی بودجه لازم، ارتباط فرایندی بین سازمان‌های متولی ورزش، مشغولیت قهرمانان در سازمان‌های ورزشی، تقویت دانش، آگاهی و توانمندی‌های مدیران ورزشی، استفاده از ظرفیت‌های علمی و فرهنگی کشور، تدوین نظام جامع حمایتی، شغلی و تحصیلی از سوی سازمان‌های ورزشی، استقرار نظام خصوصی سازی باشگاه داری، ایجاد فرصت‌های شغلی ملی برای ورزشکاران	P1, P2, P3, P6, P8, P9, P10, P12, P15, P16, P17, P18
		P1, P2, P4, P5, P7, P8, P11, P12, P13, P15, P16, P18, P19

پیامدهای حاصل از به کارگیری راهبردهای فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

بر اساس نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه با مدیران مشارکت‌کنندگان در پژوهش، آن‌ها به پیامدها و نتایج متعددی در صورت اجرای مطلوب فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی اشاره داشتند و در ۲ دسته پیامدهای مثبت و منفی طبقه‌بندی شد که در جدول شماره پنج، به این پیامدها و نتایج اشاره شده است.

جدول ۶- کدگذاری محوری پیامدها

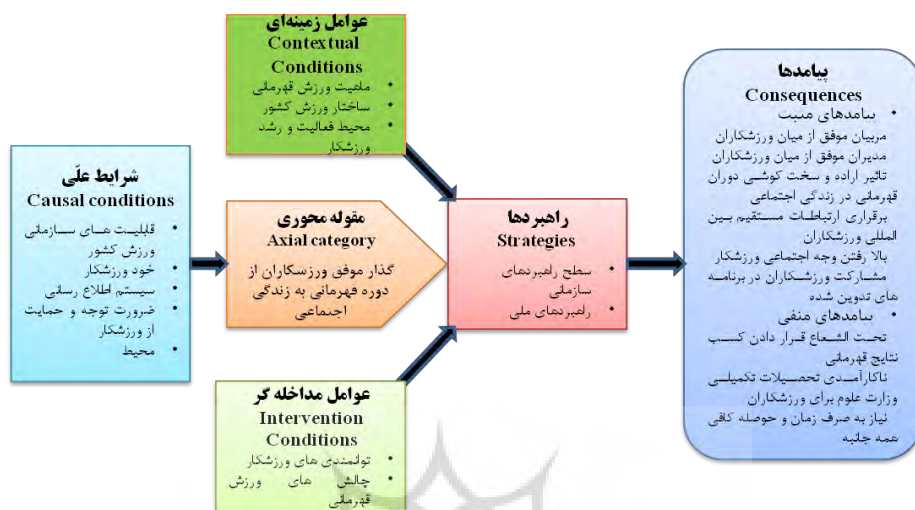
Table (6): Axial Coding of Consequences

کدگذاری محوری Axial coding	کدهای باز Open codes	نشانه‌گر Indicator
پیامدهای مثبت Positive consequences	افزایش مربیان موفق از میان ورزشکاران، افزایش مدیران موفق از میان ورزشکاران، استفاده بهینه از برنامه‌های آموزشی کمیته بین‌المللی المپیک، تأثیر اراده و کوشش دوران قهرمانی، ارتباطات مستقیم بین‌المللی، بالارفتن وجهه اجتماعی ورزشکاران، مشارکت ورزشکاران در برنامه‌های تدوین شده	P1, P2, P4, P7, P8, P10, P11, P13, P14, P16, P18, P19,
پیامدهای منفی Negative consequences	ناکارآمدی تحصیلات تکمیلی برای قهرمانان ورزشی، نیاز به صرف زمان و حوصله همه جانبه، تحت‌الشعاع قرار گرفتن نتایج قهرمانی	P3, P4, P6, P7, P9, P10, P11, P12, P15, P16, P17 P18, P19

مدل فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

در این مدل، راهبردها به‌گونه‌ای تنظیم شده‌اند که در فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی واکنش درستی نسبت به شرایط علی، مداخله‌ای و زمینه‌ای داده شود، در این صورت، پیامدها که پس از اعمال راهبردها به دست می‌آیند، برون‌داد راهبردها محسوب می‌شوند.

شکل ۱- الگوی فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی
Figure 1: The Pattern of the Transition of Iranian Olympic Athletes from Sports Profession to Social Life

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش تدوین مدل گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی بود. روش پژوهش از نوع مطالعات کیفی با رویکرد نظریه داده بنیاد بود. گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه و بررسی اسناد صورت گرفت. پس از انجام ۱۹ مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته با افراد با سابقه و دارای تجربه غنی در حیطه ورزش‌های المپیک کشور شامل مدیران، مریبان، ورزشکاران مطرح و متخصصین علوم ورزشی، مقوله‌های اصلی پس از تکمیل فرایند کدگذاری استخراج گردید. در مجموع و پس از کدگذاری داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها، مستندات، مشاهدات و تعاملات درون و بیرون سازمانی، مقوله‌بندی اصلی و فرعی، مقوله اصلی عوامل زمینه‌ای به سه زیر مقوله ماهیت ورزش قهرمانی، ساختار ورزش کشور و محیط فعالیت ورزشکار شکل گرفت. مقوله اصلی عوامل علی نیز شامل قابلیت‌های سازمان‌های ورزشی کشور، خود ورزشکار، ضرورت حمایتی از ورزشکار و نیز سطح سواد و آگاهی خانواده تقسیم شد. مقوله اصلی عوامل مداخله‌گر در دو زیر مقوله محدودیت‌ها و

سهولت‌ها دسته‌بندی گردید. راهبردها به دو زیر مقوله سطح سازمانی و سطح ملی تقسیم گردید و پیامدها شامل دو زیر مقوله مثبت و منفی شکل گرفت.

مقوله اصلی عوامل علی شامل قابلیت‌های سازمان‌های ورزشی کشور، ضرورت حمایتی از ورزشکار و نیز سطح سواد و آگاهی خانواده تقسیم شد. کدهای باز قابلیت‌های سازمان‌های ورزشی کشور شامل نبود تضمین برای طی شدن طبیعی دوران قهرمانی، دغدغه بیمه و حقوق ثابت، تاثیر نوع رشته ورزشی، نقش موثر مربی، آخرین نتیجه کسب شده توسط ورزشکار، میزان حمایت و کنترل کمیته المپیک، احساس خلاء بلافاصله پس از اتمام دوره قهرمانی بود. در این خصوص مکنایت، برنز، گان، چورنی، اور و باردیک (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که مشاوران به ورزشکاران برای فعالیت در زندگی بعد از ورزش از طریق کمک به آن‌ها در درک مهارت‌های مورد نیاز کمک نمایند، اما برای موفقیت در سایر زمینه‌های زندگی خود، مهارت‌های دیگری نیز نیاز دارند که قبلاً از طریق مشارکت در ورزش به دست آورده‌اند. جونز (۲۰۱۳) نیز خاطر نشان کردند که ورزشکاران بازنشسته چگونه تلاش نمودند تا شغل دوم خود را پیدا کنند. در حالیکه ورزشکاران فعلی اظهار داشتند که هیچ برنامه شغلی برای بعد از ورزش حرفه‌ای ندارند. همچنین تحقیق موسوی (۱۳۹۳) که روی عوامل موثر بر پایان دوره قهرمانی صورت گرفت، علل انتقال ناموفق را آسیب، باندبازی و بی عدالتی در رقابت‌های انتخابی، عدم وجود حمایت مالی و ضعف سازمان‌ها از جمله هیئت‌ها، کمیته المپیک، وزارت ورزش نتیجه گرفته است که با عوامل زمینه‌ای و علی تحقیق حاضر کاملاً همخوانی دارد، اما ارتباط با مربی را بی‌تاثیر یافته است که با نقش مربی در تحقیق حاضر همخوانی ندارد.

مقوله سیستم اطلاع‌رسانی با کدهای باز میزان اطلاع‌رسانی از سوی سازمان‌های ورزشی، میزان اطلاعات ورزشکار از حقوق و مسئولیت‌های خود کدگذاری شد. نتایج جونز و لاویل (۲۰۰۹) با عنوان بررسی نیازهای مهارت‌های زندگی ورزشکاران نوجوان انگلیس نشان داد، مهارت‌های اجتماعی به عنوان مهم‌ترین مهارت‌های زندگی برای افزودن به آموزش‌های مهارت‌های زندگی شناخته می‌شوند. تحقیق دیگری توسط صالحی، زندی، ذوالاکتاف و میناسیان (۲۰۱۴) نیز بار دیگر روی ورزشکاران بازنشسته صورت گرفته است که غالباً تجربه منفی از کسب شغل، وضعیت روانی و اجتماعی داشتند. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد کیفیت سازگاری برای انتقال به زمان خداحافظی از ورزش، وضعیت تحصیلی ورزشکار و وضعیت اجتماعی ورزشکار بستگی دارد از سوی دیگر بسیار مهم است که ورزشکار داوطلبانه دوره قهرمانی را خاتمه دهد یا تحت تاثیر عوامل بیرونی صورت می‌گیرد. این شاخص‌ها با برخی از کدها در مقولات علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر همخوانی دارد.

آسیب‌های ورزشی، شرایط سنی کسب آموزش‌های لازم، تفاوت روند زندگی اجتماعی در دوره قهرمانی، تفاوت بسیار زندگی قهرمانی با پس از این دوره مربوط به مقوله ضرورت توجه و حمایت از ورزشکار بود. در تبیین این نتیجه یافته‌های تحقیق کادلچیک و فلمبر^۱ (۲۰۰۸) تصریح کرد که ورزشکاران بعد از بازنشستگی در حوزه‌های اجتماعی، روانی، بهداشتی و اقتصادی زندگی خود تغییرات قابل توجهی را در زندگی خود تجربه کردند. دلایل بازنشستگی ورزشکاران، برنامه‌های آنان برای زمان بازنشستگی و علل بازنشستگی در این تحقیق در دو دسته دلایل ورزشی و غیر ورزشی جمع‌بندی شده است. نتایج تحقیق ناتالیا، دوروسی، تراسی و جین (۲۰۰۹) نشان داد کنار آمدن موفقیت آمیز با انتقال در داخل و خارج از ورزش این امکان را فراهم می‌کند تا یک ورزشکار بتواند زندگی طولانی و موفقیت آمیز در ورزش داشته باشد و همچنین بتواند به طور موثری با زندگی پس از حرفه ورزش خود سازگار باشد. از طرف دیگر، شکست در مقابل انتقال، اغلب با پیامدهای منفی همراه است (به عنوان مثال، ترک زودرس از ورزش، اختلالات روانی، سوء استفاده از الکل و مواد مخدر، و غیره). تجزیه و تحلیل محتوای موضوعی تحقیق هاردکسل^۲، تای، گلاسری و هاگر (۲۰۱۵) نیز در زمینه اثربخشی درک‌شده از برنامه توسعه مهارت‌های زندگی برای ورزشکاران با عملکرد بالا هفت فاکتور اصلی شامل دستیابی به تعادل و مدیریت استرس، مدیریت زمان، هدف گذاری، اطمینان و کنترل، مازاد اطلاعات و تکرار، نقش الگوهای معتبر، تقویت و پیگیری مربی را نشان داد.

محیط مقوله آخر از این بخش با کدهای باز توقعات اجتماع، میزان حمایت و همراهی اطرافیان، رسانه‌ها، سطح دانش و اطلاعات خانواده دسته‌بندی شد. خلاصه نتایج ناتالیا (۲۰۱۰) نشان داد که ورزشکاران غالباً در برنامه‌ریزی شغلی به کمک نیاز دارند، به ویژه هنگامی که به یک انتقال مهم از ورزش به زندگی غیر ورزشی نزدیک می‌شوند، ورزشکاران فعال نسبت به ورزشکاران بازنشسته به یک اندازه علاقه مند به برنامه‌ریزی شغلی هستند، مریبان اغلب تمایل دارند برای برنامه‌ریزی شغلی کمک کنند که از جمله تحقیقات همسو با این بخش از نتایج تحقیق می‌باشد. لاولیل^۳، پارک و تیلور (۲۰۱۴) طی پژوهشی بیان نمودند که در طی دوره‌های حرفه‌ای ورزشکاران، تمرکز اصلی بیشتر مدیران ورزشی، مریبان و روانشناسان ورزشی در کمک به ورزشکاران برای به حداکثر رساندن عملکردهای رقابتی خود است و این تاکید زمانی است که ورزشکاران در طول دوره‌های رقابت خود مسئولیت‌های

1. Kadlecik & Flemr
2. Hardcastle., Tye, Glassey, & Hagger
3. Lavallee, Park & Taylor

رقابتی را بر عهده دارند، هنگامی که ورزشکاران تیم یا سازمان ورزشی را ترک می‌کنند، توجه سازمان آن‌ها فقط ورزشکارانی است که در اختیار آن‌هاست و این سیستم متأسفانه تمایل دارد از اتفاقی که در هنگام بازنشستگی برای ورزشکاران می‌افتد غافل شود در حالیکه باید انتقال حرفه و سبک زندگی دیگر را تسهیل نماید. تحقیق کیفی ساپتو (۲۰۱۲) موارد اثرگذار را کمبود حمایت، منابع مالی، حمایت‌های انگیزشی، حمایت مربی، شرایط سنی ورزشکار و حمایت خانواده مطرح نموده که با موارد مشابه در عوامل علی تحقیق حاضر همخوانی دارد. تحقیق گردن و لاول (۲۰۱۲) با تأکید بر بعد روانشناسی مدل شولزبرگ انجام شده است که نشان می‌دهد دلایل انتقال از جمله غیر ارادی بودن یا داوطلبانه بودن، بر اساس سن تقویمی یا دلسرد شدن تقدم دارد به اهمیت ساختار ورزش کشور که در شاخص دوم با نتیجه تحقیق حاضر همخوانی ندارد. البته تأثیر شاخص‌های فردی ورزشکار در تحقیق مذکور از جمله صلاحیت روانی، اجتماعی، سن، اقتصادی و اجتماعی با برخی از عوامل علی این تحقیق همخوانی دارد.

شرایط زمینه‌ای بر فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی بر اساس نتایج حاصل از مصاحبه تأثیر در سه بخش ماهیت ورزش قهرمانی، ساختار ورزش کشور، محیط فعالیت و رشد ورزشکار کدگذاری شدند. ماهیت ورزش قهرمانی شامل شرایط خاص دوران قهرمانی و محدودیت زمان، اولویت کسب نتیجه و مقام، تفاوت بین ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، چالش بین ورزش، کار و تحصیل در دنیا، تفاوت مدل‌های حمایتی در کشورهای مختلف بود. در تحقیق جونز^۱ (۲۰۱۳)، که روی گذار سالم ورزشکاران تحقیق کرده است، تأکید بسیار روی خود ورزشکار و استفاده از فرصت‌ها دارد که با کدهای مربوط به خود ورزشکار در تحقیق حاضر همخوانی دارد. همچنین به فشار روی ورزشکار برای عملکرد خوب، تأکید بر آموزش و آماده‌کردن ورزشکار، حمایت اجتماعی، نقش دستگاه‌های حکومتی ورزشی، تأثیر خانواده و حتی میزان آموزش خانواده، پول و حمایت مالی با کدهای مشابه در مقولات زمینه‌ای و مداخله‌گر همخوانی دارد.

ساختار و مدیریت در ورزش کشور مقوله بعدی بود که کدهای باز آن شامل تعدد سازمان‌های متولی ورزش قهرمانی، نقش سازمان‌های ورزشی متولی، کمیته ملی المپیک بالاترین مرجع بین‌المللی در داخل، کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی و بین‌المللی المپیک، نبود سیستم ملی استعدادیابی، نبود سیستم باشگاه‌داری، انتخاب رشته تحت تأثیر محیط، نبود ساختار نظامند ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، منفصل بودن نظام آموزش و پرورش از ورزش قهرمانی کشور؛ نقش مستقیم فدراسیون‌های ملی، نقش

---

1. Jones

حاکمیتی وزارت ورزش و جوانان، نبود الگو ملی حمایتی و نظامند، ساختار دولتی ورزش کشور بود. در تحقیق لاولیل، پارک و تیلور (۲۰۱۴)، در فرایند گذار ورزشکاران تمرکز زیادی روی نقش مربیان، مدیران و روانشناسان می‌باشد که تأثیر زیادی روی عملکرد ورزشی ورزشکاران دارند که با کدهای در عوامل زمینه‌ای و علی تحقیق حاضر هم خوانی دارد. محیط فعالیت و رشد ورزشکار آخرین دسته-بندی از عوامل زمینه‌ای با کدهای باز بستر خانواده، چالش کسب و کار در جامعه دسته‌بندی شد. رابرت، دیوید و امیلی (۲۰۱۵) طی تحقیقی تحت عنوان "تجزیه و تحلیل ساختار سازمانی و نتایج گذار در انتقال حرفه ای فوتبال حرفه‌ای جوانان به سالمندان" در دانشگاه لیورپول، بر اهمیت موضوع زندگی شخصی خود ورزشکار در طول و بعد از زندگی قهرمانی تأکید نمودند. موسوی (۱۳۹۳) نیز در بررسی عوامل موثر بر پایان دوره قهرمانی ورزشکاران حرفه‌ای نشان داد که ۲۴ درصد ورزشکاران کناره‌گیری کرده، در کسوت مربیگری ارتباط خود را با ورزش حفظ کرده بودند. از کل عوامل به ترتیب آسیب دیدگی؛ باند بازی و بی عدالتی در رقابت‌های انتخابی؛ عدم وجود حمایت‌های مالی مستمر؛ به عنوان مهم‌ترین عوامل شناسایی شدند.

در فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش شرایط مداخله‌گر در ۲ مقوله (تسهیل‌کننده‌ها در دو بخش موقعیت قهرمانان ورزشی و فرصت‌های موجود، و محدودیت‌ها در دو بخش توانمندی‌های ورزشکار و چالش‌های ورزش قهرمانی)، کدگذاری شدند. چالش‌های ورزش قهرمانی از دسته‌بندی محدودیت‌ها شامل کدهای باز ساختار فعلی صندوق حمایت از ورزشکاران، عملکرد حاکمیتی فعلی وزارت ورزش و جوانان، نتیجه‌گرایی مطلق، نداشتن ارتباط مستقیم کمیته المپیک با ورزشکار، وابستگی مالی فدراسیون‌های ورزشی، ضعف اطلاعات بین‌المللی مدیران و ورزشکاران، ضعف در استفاده از فناوری اطلاعات، مدیریت روزمرگی فدراسیون‌ها، نبود برنامه جامع در ورزش قهرمانی در کشور، تحریم‌های دریافت حمایت‌های مالی، ضعف در اطلاع رسانی و آگاهی‌های به روز و مرتبط بود. نتایج الدی^۱ (۲۰۱۲) طی پژوهشی در دانشگاه مارشال ویرجینا به این نتیجه رسید که اعضای هیئت علمی دانشگاه معتقد نیستند که مسئولیت‌های مراقبت‌های ورزشی بر شانس پیشرفت فردی ورزشکار تأثیر می‌گذارد، همچنین قاطعانه بیان نمودند که آن‌ها به دلایل عدم تعادل در مسئولیت‌ها و نداشتن زمان لازم برای مسئولیت‌های ورزشی و صرف وقت بیشتر برای فعالیت‌های دانشگاهی نباید مسئولیت‌های مراقبت‌های مربوط به ورزش را داشته باشند. همچنین یاه، لورانس و تئودور (۲۰۲۰) بیان نمودند که هر ورزشکار حرفه‌ای

1. Aldy

سرانجام شاهد پایان دوران ورزش حرفه ای خود خواهد بود و اکثر ورزشکاران بازنشسته با قبول شیوه زندگی غیرورزشکارانه خود تغییراتی در وضعیت خودشناسی و رفتارهای روزمره خود را تجربه خواهند کرد.

از دیگر عوامل محدودکننده در فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی، توانمندی‌های ورزشکار بود. کدهای باز تاهل در دوران قهرمانی، نداشتن اطلاعات و شناخت کافی از کمیسیون ورزشکاران، الگو قرار دادن ورزشکار در جامعه، ضعف در خودشناسی و اعتماد به نفس، ضعف در مهارت‌های اجتماعی و اداری، ضعف زبان انگلیسی، تفاوت انرژی و آدرنالین بسیار بالا دوران قهرمانی در این گروه کدگذاری شدند. نانسی (۱۹۸۱) نیز که به بررسی عوامل موثر بر سازگاری در گذار فرد پرداخته بود سه مجموعه از عوامل موثر را دسته بندی نمود: (۱) ویژگی های گذار از جمله تغییر نقش فرد (مفید یا ضرر)، نوع تأثیر (مثبت یا منفی)، خاستگاه (داخلی یا خارجی)، زمان-بندی (به موقع یا زودتر از موقع)، مدت زمان (دائمی، موقت یا نامشخص) و میزان استرس، (۲) ویژگی‌های پشتیبانی قبل و بعد از انتقال و تنظیم فیزیکی با آن، و (۳) خصوصیات فرد از جمله توانمندی روانی، جنسی (شناسایی نقش جنسیتی)، سن (مرحله زندگی)، وضعیت سلامتی، نژاد / قومیت، نمادهای اجتماعی اقتصادی، جهت‌گیری ارزشی و تجربه قبلی با انتقال ماهیت مشابه. رابرت، دیوید و امیلی (۲۰۱۵) نیز موانع دخالت در فرایندهای مقابله برای گذار از دوران ورزش حرفه‌ای را به موانع درونی یا بیرونی طبقه‌بندی نمودند، عوامل داخلی مانند فقدان دانش یا مهارت، عدم آمادگی برای گذار، درگیری‌های بین فردی و عوامل خارجی مانند فقدان شرایط آموزشی خوب، فقدان حمایت مالی و اجتماعی و مشکلات در ترکیب ورزش و سایر تعهدات، می‌تواند اثرات سوء بر انتقال داشته باشد.

موقعیت قهرمانان ورزشی با کدهای جایگاه اجتماعی ورزشکار و ارتباط مستقیم سازمان های بین-المللی با ورزشکاران دسته‌بندی شد. ساپتو (۲۰۱۲) موضوع انتقال از حرفه ورزشی ورزشکاران را بررسی نمود و در مطالعه خود از مدل شولسبرگ^۱ (۱۹۸۱) استفاده نمود و نیازهای پشتیبانی اجتماعی، تعارض در هویت، ایجاد واقعیت و توصیه‌هایی برای آینده را در دسته‌بندی این عوامل ارائه نمود. همه شرکت‌کنندگان (که شامل ورزشکاران بازنشسته نماینده ورزش انفرادی و تیمی بودند) در مورد تجربه خود به عنوان یک تجربه منفی بحث کردند. با این حال اشاره نمودند که مواردی وجود دارد و می‌تواند به ویژه در مباحث مربوط به حمایت از خانواده و ابتکار عمل در ایجاد یک حرفه جدید

1. Schlossberg

بعد از ورزش، (مثلاً حرکت به جلو) در طبقه بندی مثبت قرار گیرد. ساپتو (۲۰۱۲) نیز در بررسی کیفی موارد اثرگذار بر انتقال حرفه ورزشکاران، عوامل کمبود حمایت سازمان‌های ورزشی کشور، اهمیت و تاثیر بسیار زیاد منابع مالی، حمایت‌های انگیزشی، اهمیت حمایت مربی و خانواده، درگیری نقش ورزشکار با سایر نقش‌های اجتماعی در زندگی، سن را دسته‌بندی نمودند.

فرصت‌های موجود از جمله حمایت کمیته بین‌المللی المپیک، شبکه‌های اجتماعی، ظرفیت موجود قوانین بیمه و تامین اجتماعی کشور، برنامه‌های المپیک جوانان، کمک و حمایت اطرافیان، مدیران ورزشی باتجربه و دلسوز، نقش کمیسیون ورزشکاران، فرصت کافی در اردوهای ورزشکاران، کارگاه‌های انتقال شغلی کمیته بین‌المللی المپیک، دوره‌های بین‌المللی ویژه ورزشکاران از تسهیل‌کننده‌های فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماع بود. یافته‌های صالحی، زندی، ذوالاکتاف و میناسیان (۲۰۱۴) مشخص کرد که ورزشکاران تحت بررسی (۵۳ ورزشکار مرد سابق کشور) در سطوح شغلی، روانی اجتماعی و شخصیتی، مشکلاتی را درباره کیفیت بازنشستگی خود تجربه کرده‌اند. نتایج همچنین نشان می‌دهد، کیفیت فرآیند کناره‌گیری از ورزش با ارزیابی شرکت‌کنندگان از موفقیت‌های ورزشی، داوطلبانه بودن کناره‌گیری و سطح تحصیلات آنان همبستگی معنادار دارد. افرادی که به صورت داوطلبانه و به اختیار تصمیم به بازنشستگی گرفته‌اند، از زندگی خود بیشتر اظهار رضایت کرده‌اند. احتمالاً این ورزشکاران به اهداف آرمانگرایانه و ایده‌آل‌های زندگی ورزشی خود نزدیک‌تر شده‌اند و به همین دلیل است که به نظر می‌رسد شرایط زندگی آن‌ها بهتر از افرادی است که مجبور به خداحافظی شده‌اند. در نقطه مقابل، آن دسته از قهرمانان ورزشی که تحت تأثیر عوامل بیرونی مجبور شده‌اند ورزش قهرمانی را کنار بگذارند، از مشکلات شغلی (مانند: مشکلات مالی، مشکل یافتن شغل جدید)، روانی-اجتماعی (مانند: دور شدن از سبک زندگی ورزشکاری، ازدست دادن دوستان ورزشی، یا مشکل در برقراری روابط اجتماعی جدید) و شخصیتی (مانند: ترس از آینده نامعلوم، اعتماد به نفس و عزت نفس پایین) شکایت کردند.

اقدامات و راهبردهای فرآیند گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی براساس نتایج تحقیق در دو سطح راهبردهای سازمانی (تدوین نظام آموزشی ویژه قهرمانان ورزشی، بهره‌برداری حداکثری از ظرفیت‌های بین‌المللی) و ملی تقسیم‌بندی شدند. تدوین نظام آموزشی ویژه قهرمانان ورزشی از راهبردهای موثر در این فرآیند بودند که کدهای باز آن شامل طراحی وب سایت آموزش و اطلاع‌رسانی ملی مشابه نسخه بین‌المللی، آموزش‌های ارزشی مانند اخلاق و احترام، آموزش‌های مهارت‌های شغلی حین دوره قهرمانی، حضور بیشتر ورزشکاران در دوره‌های ملی و بین‌المللی

مربیگری، تقویت مهارت‌های اداری و نگارشی، قرار دادن ورزشکاران در معرض دید جدیدترین اطلاعات و دانش روز، آموزش سبک زندگی، و غیره بود. در تحقیق هاردکسل، تای، گلاسری و هاگر (۲۰۱۵) تاکید روی آموزش دوره‌های مهارت‌های زندگی از جمله مدیریت استرس، مدیریت زمان، هدف گذاری، اطمینان و کنترل، ارائه اطلاعات بیشتر و مفیدتر، استفاده از الگوهای معتبر دارد که البته برای ورزشکاران، مربیان، والدین و مدیران ورزشی ارائه شد که در بخش ورزشکاران با راهبردهای تحقیق حاضر و کدهای مربوط کاملاً همخوانی دارد. نکته جالب توجه تحقیق پارک^۱، لاویل و تد (۲۰۱۲) اشاره مستقیم به دسترسی منابع و مطالعات غیرانگلیسی برای ورزشکاران برای گذار بهتر به زندگی اجتماعی دارد که با راهبردهای تحقیق حاضر همسو می‌باشد. در "دستورالعمل اتحادیه اروپا در مورد حرفه‌های دوگانه ورزشکاران و اقدامات پیشنهادی خط مشی در حمایت از شغل‌های دوگانه در ورزش با عملکرد بالا"، که مرجع ورزش تمام کشورهای اروپایی می‌باشد آمده است که ورزشکاران معمولاً برای ترکیب حرفه ورزشی خود با آموزش یا کار با چالش‌هایی روبرو هستند. هدف از موفقیت در بالاترین سطح یک ورزش مستلزم آموزش فشرده و مسابقات در داخل و خارج از کشور است که همخوانی آن با چالش‌ها و محدودیت‌ها در سیستم آموزشی و بازار کار دشوار است. نه تنها سطح بالایی از انگیزه، تعهد، تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری از سوی این ورزشکار بلکه تمهیدات ویژه‌ای لازم است. برای جلوگیری از وضعیتی که افراد با استعداد و نخبه مجبور به انتخاب بین آموزش و ورزش یا ورزش یا کار و ورزش شوند. چنین تمهیدات "شغل دوگانه" باید برای مشاغل ورزشی ورزشکاران مفید باشد، امکان تحصیل یا کار فراهم شود، دستیابی به یک حرفه جدید بعد از حرفه ورزشی را ارتقا بخشد و از جایگاه ورزشکاران محافظت و حراست کند که با نتایج متیو، اینگل، تورگروسا، مارکوییس، استامبولو و ویلانوا (۲۰۲۱) مبنی بر مراحل مختلف گذار شغلی دوگانه به مدرک دانشگاهی در رشته فعالیت بدنی و علوم ورزشی و دنبال کردن مسیرهای گذار در ورزشکاران اسپانیایی نیز همسو بود.

استفاده از تجربیات موفق کشورهای دیگر، استفاده از فرصت‌های بورسیه‌های شغلی بین‌المللی، استفاده از فرصت تربیت مدرس کمیته بین‌المللی ویژه ورزشکاران، ارتباطات مستقیم و بیشتر با کمیته ملی المپیک، تمرکز روی المپیک جوانان، آشنایی کامل با بخش ورزشکاران کمیته بین‌المللی المپیک، اعزام ورزشکاران به نشست‌های بین‌المللی مرتبط، استفاده حداکثری از فرصت بورسیه‌های ورزشکاران، ارائه راهکارها و توصیه‌های کمیته بین‌المللی المپیک از جمله راهبردهای سازمانی دیگر بود که از متن مصاحبه با جامعه آماری تحقیق استخراج شد و تحت عنوان بهره برداری حداکثری از ظرفیت

1. Park, Lavallee, & Tod

های بین‌المللی نامگذاری شد. کمیته بین‌المللی المپیک نیز در سال‌های اخیر به بهانه گردهمایی‌ها و نشست‌های مختلف از جمله در آستانه رویدادهای المپیک، اجلاس IOC و اجلاس آنوک^۱ (انجمن کمیته‌های ملی المپیک)، ورزشکاران المپیک را گرد هم جمع نموده و برای آگاهی و نیز تبادل تجربه بین آن‌ها فعالیت‌های مختلفی را ترتیب می‌دهد. یکی از این موارد، مجمع عمومی ۲۰۱۸ آنوک در توکیو- ژاپن^۲ می‌باشد. حتی در فاصله زمانی این گردهمایی‌ها کنفرانس‌های تلفنی به صورت گروهی تنظیم و از کمیته‌های ملی المپیک می‌خواهد، مشارکت ورزشکاران خود را در این کنفرانس‌ها و نیز گردهمایی‌های مذکور تسهیل نمایند.

در این پژوهش راهبردهای دیگری توسط جامعه آماری پیشنهاد شد که تحت عنوان راهبردهای ملی دسته بندی شدند. کدهای باز این بخش شامل استفاده از سازمان‌های متخصص منابع انسانی داخلی و خارجی، اتصال آموزش و پرورش به ورزش قهرمانی، کمک و حمایت ورزشکاران در دوران قهرمانی، استفاده بهینه از شبکه‌های مجازی، تقویت کمیسیون ورزشکاران، تعیین حقوق برای ورزشکاران شرکت کننده در دوره‌های آموزشی مرتبط، همسو شدن سازمان‌های متولی، تمرکز روی ورزشکاران جوان، تدوین برنامه‌های راهبردی، استقرار نظام ارزیابی میزان حمایت سازمان‌های ورزشی از ورزشکار، و غیره بود. کمیته ملی المپیک بلژیک^۳ از سال ۲۰۱۳ برنامه شغلی ورزشکاران را با گروه ادیکو^۴ توسعه داده است. این کمیته با آژانس‌های ورزشی منطقه‌ای همکاری می‌نماید تا ورزشکاران را در حرفه دوگانه خود به سمت بازار کار هدایت کنند. آژانس‌های مذکور تلاش می‌کنند که همه ورزشکاران و بانوان در سطح ورزشکاران نخبه را تحت پوشش خود قرار دهند، بخش برنامه‌های شغلی ورزشکاران بلژیک (ACP)^۵ نسبت به ارائه خدمات به ورزشکاران المپیک و پارالمپیک اقدام می‌کند. ACP برنامه‌هایی مانند مربیگری را برای انتخاب شغلی، انواع کارگاه‌های آموزشی رزومه نویسی، مهارت‌های معرفی خود، استفاده از رسانه‌های اجتماعی، غیره را پیشنهاد می‌کند و سعی می‌کند تا کارآموزها (ورزشکاران) مکان‌های شغلی را پیدا کنند. با بررسی تحقیقات و اقدامات صورت گرفته در برخی از کشورها مانند اسپانیا، بلژیک، استونی، قطر، عمان، بحرین، سوئیس و دو کشور آفریقای در زمینه موضوع تحقیق حاضر، اقداماتی طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ صورت گرفته است از جمله تدوین

1. Association of National Olympic Committees (ANOC)
2. ANOC General Assembly 2018- Tokyo
3. BOIC- BELGISCH OLYMPISCH & INTERFEDERAAL COMITÉ
4. Adecco
5. ACP – Athlete Career Program

برنامه راهبردی و اجرای قانونی آن برای تسهیل گذار موفق ورزشکاران در منطقه اروپا، همکاری و مشارکت صندوق بیمه کشور در استونی، تدوین برنامه های آموزشی ویژه ورزشکاران برای زندگی اجتماعی موفق و کسب شغل، کمک گرفتن از گروه ادیکو و اجرای برنامه های حرفه دوگانه ورزشکاران (ASP) در بلژیک، و راهبردهای مشابه در ابعاد کوچکتر در کشورهای نام برده، بخشی از اقدامات این کشورها بوده که با راهبردهای تحقیق حاضر کاملاً همخوانی دارد.

بر اساس نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه با مدیران مشارکت کنندگان در پژوهش، پس از پیشنهاد راهکارهای مرتبط با مقوله محوری تحقیق پیامدهایی پیشنهاد شد که در دو سطح مثبت و منفی نامگذاری شدند. در سطح پیامدهای مثبت، افزایش مربیان موفق از میان ورزشکاران، افزایش مدیران موفق از میان ورزشکاران، استفاده بهینه از برنامه های آموزشی کمیته بین المللی المپیک، تأثیر اراده و کوشش دوران قهرمانی، ارتباطات مستقیم بین المللی، بالارفتن وجهه اجتماعی ورزشکاران، مشارکت ورزشکاران در برنامه های تدوین شده و در سطح منفی آن ناکارآمدی تحصیلات تکمیلی برای قهرمانان ورزشی، نیاز به صرف زمان و حوصله همه جانبه، تحت الشعاع قرار گرفتن نتایج قهرمانی استخراج شدند. جکسون^۱ (۲۰۱۸) بیان نمود باید پرورش ورزشکاران حرفه ای برای فرصت های حرفه ای جدید بعد از ورزش تشویق شود. نتایج تحقیق پارک، لاویل و تد (۲۰۱۲) که با روش مرور مبتدا بانک های اطلاعاتی تحقیقات صورت گرفته در زمینه پیامدهای گذار حرفه ای ورزشکاران را بررسی نموده است، با اکثر زیر مقولات و کدهای مرتبط در تحقیق حاضر از جمله نگرانی از دست دادن هویت، مصدومیت، پیشرفت های شخصی و مهارت های شغلی، وضعیت تحصیلی، وضعیت مالی، کنترل زندگی، رابطه با مربی، تعادل زندگی، وضعیت تأهل، سطح رقابت ورزشی و عزت نفس همخوانی دارد.

تحقیق حاضر به طور کلی نشان داد در پنج عامل علی، زمینه ای، مداخله گر، در نهایت راهبرد و پیامد، نشان داد موارد مشابه یافته های تحقیق پیشین و کمیته بین المللی المپیک در کشور ما نیز حاکم و مواردی جدید و خاص ورزش کشور ما می باشد. به طور کلی ضروری است سازمان های ورزشی متولی، اطرافیان ورزشکار، خانواده و اجتماع به این موضوع مهم توجه خاص نموده و ضمن کسب اطلاعات بیشتر و به روز نسبت به آگاه نمودن ورزشکار نیز کمک و حمایت نمایند. همچنین با علم بر اینکه شرایط زندگی و تحصیل ورزشکاران در دوره قهرمانی کاملاً با افراد هم نوع خود در زندگی اجتماعی معمولی کاملاً متفاوت می باشد باید روش ها و برنامه های حمایت و آموزشی خاص این ورزشکاران تدوین و به صورت فرآیند محور بین سازمان ها و نیز تشویق ورزشکاران برای مشارکت اجرا گردند.

1. Jackson

تشکر و قدردانی

اینجانب از اساتید محترم، مدیران و ورزشکاران محترم و تمامی افرادی که در به ثمر رسیدن این پژوهش مشارکت داشتند صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

منابع

1. Adecco Group. (2019). Athlete365 Career+ Outreach Workbook, pp.3-5.
2. Aldy. RC. (2012). A Case Study of Athletic Training Educator's Sports Care Responsibilities, Service, and Professional Advancement in Athletic Training Education Programs, Marshall University, Marshall Digital Scholar, Theses, Dissertations and Capstones. Paper 408
3. Athlete365. (2018). Athletes' Rights and Responsibilities Declaration, 133 IOC Session, Buenos Aires.
4. Barcza-Renner, K; Shipherd, AM.; and Basevitch, I (2020) "A Qualitative Examination of Sport Retirement in Former NCAA Division I Athletes," Journal of Athlete Development and Experience: 2(1).
5. Coakley JJ. (1983). Leaving competitive sport: retirement or rebirth? Quest; 35:1-11.
6. Danaeifard. H., Alvani, SM and Azar, A (2004). Methodology Qualitative research in management: a comprehensive approach. Tehran: Saffar Publications. (Persian).
7. Deborah Agnew (2021). Athlete Transitions into Retirement: Experiences in Elite Sport and Options for Effective Support, ISBN:9780367432867, Published August 13, 2021 by Routledge, 232 Pages .
8. Gordon. S., & Lavalley, D. (2012). Career transitions. In T. Morris & P. Terry (Eds.), The new sport and exercise psychology companion, Fitness Information Technology pp. 567-582.
9. Hardcastle, S., Tye, M., Glassey, R. Hagger, M. (2015). Exploring the perceived effectiveness of a life skills development program for high-performance athletes. Psychology of Sport and Exercise. 16 (3): pp. 139-149.
10. International Olympic Committee, (2014). safeguarding athletes from harassment and abuse in sport IOC Toolkit for IFs and NOCs.
11. International Olympic Committee, (2018). Ethic Code book, Ethic Commission of IOC.
12. International Olympic Committee, (2019). Olympic Charter, chapter 1, 1-2, p.17
13. Jackson. R, (2018). Sport Administration Manual Book, International Olympic Committee, pp. 58
14. Jones MI & Lavalley D (2009) Exploring the life skills needs of British adolescent athletes, Psychology of Sport and Exercise, 10 (1), pp. 159-167.
15. Jones. G, (2013). Are professional athletes ready for life after sport? Cardiff School of Sport, Metropolitan University, Dissertation in degree of bachelor of science (honours), Sports coaching.

16. Kadlecik, J., Flemr, L., (2008). Athletic career termination model in the Czech Republic, *International Review for The Sociology of Sport*, 43(3): 251-269.
17. Lavallee, D., Park, S & Taylor, J. (2014). Career transition among athletes: Is there life after sports? In: Williams JM, Krane V (ed.). *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance*, 7 ed. Asia Higher Education Health and Human Performance Physical Education/Exercise Science, McGraw-Hill, pp. 490-509.
18. Mateu, P., Inglés, E., Torregrossa, M., Marques, R. F. R., Stambulova, N., & Vilanova, A. (2020). Living Life Through Sport: The Transition of Elite Spanish Student-Athletes to a University Degree in Physical Activity and Sports Sciences. *Frontiers in Psychology*, 11(1367).
19. McKnight, KM., Bernes, KB., Gunn, T., Chorney, D., Orr, DT., & Bardick, AD. (2009). Life After Sport: Athletic Career Transition and Transferable Skills. *Journal of Excellence*, 13, 63-77.
20. Morris, L and Cherry, M. (2007). Career planning and development in elite sport: an AFL perspective, in *ANZAM 2007: Managing our intellectual and social capital*, Promaco Conventions, Canning Bridge, W.A: 1-16.
21. Mousavi, SJ. (2014). Investigating the factors affecting the end of the championship of professional athletes, *Research Journal of Sports Management and Motor Behavior*, 10(20): 143-154. (persian)
22. Nancy, KS. (1981). A Model for analyzing human adaptation to transition, *SAGE Journals, The Counseling Psychologist*, 9(2): 2-18.
23. Natalia, S, Dorothee, A, Traci, S, and Jean, C. (2009). ISSP Position Stand: Career Development and Transitions of Athletes, *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(4):395-412.
24. Natalia, S. (2010). Counseling Athletes in Career Transitions: The Five-Step Career Planning Strategy, *Journal of Sport Psychology in Action*, 1:95-105.
25. Natalia B. Stambulova, Tatiana V. Ryba & Kristoffer Henriksen (2021) Career development and transitions of athletes: the International Society of Sport Psychology Position Stand Revisited, *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19:4, 524-550, DOI: 10.1080/1612197X.2020.1737836.
26. NCAA (2019). Estimated probability of competing in professional athletics. Retrieved from <http://www.ncaa.org/about/resources/research/estimated-probability-competing-professional-athletics>
27. Park, S., Lavallee, D., & Tod, D. (2012) Athletes' career transition out of sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6, 22-53
28. Reifsteck EJ, Gill DL, Labban JD. (2016). "Athletes" and "exercisers": understanding identity, motivation, and physical activity participation in former college athletes. *Sport Exerc Perform Psychol*; 5:25-38.
29. Robert, G., David, L., Sandy, G., & John, HH. (1998). Account-Making: A Model for understanding and Resolving Distressful Reactions to Retirement from Sport, *Hunan Kinetics Publishers*, 12(1):52-67.

30. Robert. M., David. & Emily. O. (2015) An Analysis of Organizational Structure and Transition Outcomes in the Youth-to-Senior Professional Soccer Transition, *Journal of Applied Sport Psychology*, 27:2, 216-234.
31. salehi. H., zandi mashhadi. N., zolaktaf. V., minasian. V. (2014). Factor Analysis of the Retirement Decision Inventory for Iranian Elite Athletes. *JRSM.*; 6 (12) :1-15. (persion)
32. Schinke, R. J., Stambulova, N. B., Trepanier, D., & Oghene, O. (2015). Psychological support for the Canadian Olympic boxing team in meta-transitions through the national team program. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13, 74–89
33. Stambulova, N., & Samuel, R. D. (2021). Career transitions. In D. Hackfort, & R. J. Schinke (Eds.), *Routledge encyclopedia of sport and exercise psychology*.
34. Strauss, A., and Corbin J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*.
35. Suptu. MF. (2012). *Athletic Career Transition: A qualitative inquiry into ex-athletes' experiences of the sports system in Singapore*, Master Thesis in Sport and Exercise Psychology, Department of Sport Sciences University of Jyväskylä, pp1-15
36. Yao PL, Laurencelle L, Trudeau F. (2020). Former athletes' lifestyle and self-definition changes after retirement from sports. *J Sport Health Sci*, 9:376_83.

استناد به مقاله

کریمی، ناهید؛ گودرزی، محمود؛ و علیدوست قهفرخی، ابراهیم. (۱۴۰۲). تدوین مدل گذار ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی. *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۱۵(۷۸)، ۷۶-۱۴۳. شناسه دیجیتال: 10.22089/SMRJ.2022.11035.3450

Karimi, N., Goudarzi, M., & Alidoust Ghahfaroukhi, E. (2023). Developing a Model for the Transition of Iranian Olympic Athletes from Sports Profession to Social Life. *Sport Management Studies*, 15(78), 143-76. (in Persian). DOI: 10.22089/SMRJ.2022.11035.3450

